

պատրիարքանում և յունաց պատրիարքինը Գումա-
զափուի պատրիարքանում Ռուս թերթն այս
նկարագիրը տպագրում է իրեւ մի օրինակ, թէ
ի՞նչպէս պէտք է ընդունուի Ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոսը ռուսաց հոգևորականութեան կաղմից
սակայն մոռանում է, որ երկու պատրիարքները
Կ. Պոլսում պատուակից և պաշտօնակից են, մինչ
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երկուակիցն էլ վեր է
պաշտօնով:

— Նոյն թերթը խօսելով տաճկահայոց կրած
հալածանքների և այն սոսկալի հոտորածների մաս-
սին, որ տեղի են ունենում Փոքր Խոյայում, մատ-
նանիշ է անում իւր համար 39-ում տպագրուած
յօդուածի վրայ և յայտնում է, որ այդ ամէնն տ-
պացուցանում է՝ թէ «Տաճկաստանը իրեւ մի ան-
րնական քաղաքական կազմած դիմում է ակներեւ
գէպի իւր լուծումն»:

— Ռուսաց ս. Սինովին կից մի նոր վարչական
ձիւղ է բացուել, որ պիտի հսկէ ազանդների շարժ-
ման վրայ, այդ ձիւղի կառավարիչ է Նշանակուած
Վ. Վ. Սկուարցովը, որ մի ժամանակ Ըստնդիզմը
բառնալու գործին ղեկավար էր կարգուած հարաւ
արևմտեան Ռուսիայում:

ԱՆԳԼԻԱՆ ՆԿԵՂՑԹԻ.

Անգլիան եկեղեցու երեսունեւութերորդ ժո-
ղովի զրացումների մասին հետզհետէ զեկուցում-
ներ են հրատարակում պարբերական թերթերը,
ուրդիչում տեղի ունեցած այդ ժողովի մի քանի
խնդիրների մասին արգէն խօսել ենք «Արարատի»
նախորդաց համարում յառաջ ենք բերում արգ և
մի քանի այլ խնդիրներ, որոնցով զրացուելու է այդ
նշանաւոր ժողովը: Հոկտեմբերի 9-ին (Ն. տ.) ուսուց-
չակետ Ռորինդնը խօսել է հին եկեղեցու, նորա
պաշտօնէից և աստուածապաշտութեան մասին, հիմ-
նուելով նորագոյն հետազոտութիւնների վրայ: Այս
բանախօսութեան մէջ առանձնապէս հետաքրքրա-
կան են «քրիստոնէական մարդարէութեան» մասին
տրուած տեղեկութիւնները, եկեղեցին իւր զար-
գացման առաջին շրջաններում ունեցել է և իւր
մարգարէները, որոնք տարբեր էին եկեղեցու պաշ-
տօնէութիւնից, սակայն երբ քրիստոնէութիւնը
յաղթանակ տանելով՝ կազմակերպութեան կարիք
զգացուել է, վերացել է մարդարէութիւնն և տեղի
տուել նուիրապետական պաշտօնէութեան:

— Նոյն օրը Բարբի եպիսկոպոսը խօսել է «զի-
տութեան և հաւատոյ» մասին, մատնանիշ անե-
լով մեր ժամանակի ձգտումն կապ դանելու «ընա-
կանի ու գերբնականի» մէջ:

Յաջորդ օրերի ժողովներում առանձին ե-
ռանդով քննուել է եկեղեցիների միութեան խըն-
դիրը: Ահա այն զլիաւոր կէտերն այդ ինդիրի, ո-
րոնց մասին խօսուած է. 1) միութեան արգելքնե-
րը, 2) հոգմէական եկեղեցի, 3) արևելեան եկե-
ղեցիք: Վիճաբանութիւնները խիստ ընդարձակ և
բազմակողմանի էին, այս մասին խնդիրը փակելով
նախագահող եպիսկոպոսն ասաց. առ այժմ ցան-
կալի է, որ բոլոր եկեղեցականների և աշխարհա-
կանների ձիգերն ուղղուած լինին գէպի սուրբ գոր-
ծըն, մինչև որ Խէքը Տէրը մի արտաքին միութեան
նշան ևս կառաքէ: Երեւելեան եկեղեցու հետ մի-
անալու խնդիրի զլիաւոր պաշտպանն էր գօկտոր
Քիրկըէկը, որի ընդգէմ արժանապատիւ Մայերին
առարկելով այն արգելքները ցոյց տուաւ, որ այդ
միութեան խանդարում են:

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍԵՍԵՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ.

Թ. Ն Յ Օ Լ Դ Է Զ Է Ի.

(Շարունակութիւն):

Յաղկերտ Բ.-ի մահուանից (457-ին) անմիջա-
պէս յետոյ, ինչպէս երեսում է, երկառակութիւն
է ընկնում նրա երկու որդոց մէջ, Սագաստանի
որսիզ Գ. թագաւորի (այսինքն՝ «արքայորդի՝ կու-
սակալի») և Պերոզի: որոնք երկուսն էլ Դինակ ա-
նունով նյոյն մօրիցն էին:

Որմիզդը, Յաղկերտի աւագ որդին, մի առ ժա-
մանակ գէմ զրաւ իր եղորը, բայց Հեթմաղների
օժանդակութեամբ և Միհրանեան աւագագոյն տոհ-
մից Ռահամի ջանքով երկու տարուց յետոյ քշեց
նրան ուերողը: 2 Պերոզը՝ բացի իւր եղորից ըս-

• Տես. Արարատ համար Ժ. եթ. 585—588:

1. Պատաճաբար պահուած է այս կողմ պատկերը
մի զռարի (Gemmæ) վրայ, տես. B. Dorn, „Versuch
einer Erklärung der auf einer Gemme im Besitz des
grafen S. Strogonov befindlichen Pehlevy—Inscription
(compte—rendu de la commission Imp. arch. pour 1878
et 1879, 162 ff).

2. Տես Ծղէէ (1895) յեղ. Հ. եթ. 576. Նոկ կըրտ-
սէր որդոյն Յաղկերտի դայեալն, Ուահամ անուն
ի Միհրան տոհմէն յարձակեցաւ ի վերայ երեց
որդոյն թագաւորին, նար սատակաց զգունդն, եւ ծերա-
կալ արաբեալ զրոյ թագաւորին, անդէն ի տեղուն հրա-
մայէր սպանանել: Հմբ Դազար Փարա. Դրուագ. Գ. պը-
րակ Կ. ի. 525. Ժան. Թարգ:

պանել տուաւ իւր մերձաւորագոյն ազդականներից
երեք ուրիշին ևս Սա էլ քրիստոնեանների և հրեա-
ների թշնամի էր Սակայն այնքան քաղաքական
հասկացողութիւն ունէր սր պաշտպանութիւն ցոյց
տուաւ հռովմէական տէրութիւնից իբրև հերե-
տիկոսներից հերետիկոս հալածուած նեստորի
վարդապետութեան և նպաստեց որ իւր քրիս-
տոնեայ հպատակներն յարին այդ աղանդին Պար-
սից տէրութեան հին քրիստոնէական եկեղեցին
483 իւն կամ 484 իւն Բէթ Լապատի ժողովում ըն-
դունեց նեստորական հաւատամքը և գրանով բա-
գանուեցաւ հռովմէական քրիստոնեաններից մի մեծ
անդունդով սւստի և տէրութեան համար աւելի
սակաւ վտանգաւոր դարձաւ քանի թէ առաջուց
էր իսկապէս:

Արդեօք Հեփթաղնենն իրենց օգնութիւնն աւ-
ելի թանգ էին կամենում վճարել տալ, քան թէ
պայմանաւորուած էր. թէ արդեօք Պերողն իւր
խկական խոստումները չեր կատարել չը զիտենք,
միայն թէ կրկին յեծամեծ կռիւներ տեղի ունեցան
նրանց ու պարսիկների մէջ. Թէպէտ և Պերողը մի
քանի անգամ յաղթեց, բայց այն անապատներում՝

4. Հայոց եկեղեցին ընդհակառակն ընդունեց միաբնակութիւն (Monophysitismus). որ չուղիմական տէրութեան մէջ եւս բազմաթիւ կուսակիցներ՝ ուսէք եւ թուում էք թէ այլտեղ երբամն գերիշեան պիտի դառնայ:

Յարգելի գիտնականի այս մոլորութիւնն ընդհանուր է բոլոր եւրոպացոց համար, զարմանափ է, որ մեր մատենագրութեան քաջածանօթ անձինք անգամ ցարդ չեն կարողացել ազատուել այս մոլորութիւն/ց: Մեր եկեղեցու դաւանութեան եւ մեր սուրբ հարց գործերին մօտաւորապէս իսկ ծանօթութիւն ունեցող անձինք կարող են տեսնել, որ մեր ս. Եկեղեցին հաւասարապէս խորշում է թէ միաբնակութիւնից եւ թէ Երկարնակալութիւնից: Մեր ս. Եկեղեցու մասին այս տեսակ մոլորութիւն տարածիուն շատ են նըպաստել միաբնակը (unitor) եւ դրանց արժանի ժառանգ Մշկիթաբեանները, որոնք եւրոպացոց համար հեղինակաւոր անձինք են հայոց վերաբերեալ ինսդիրներում: Ծթէ այսօք բոլոր հանրագիտակ քառարաններում եւ բոլոր եւրոպական աղքակիներում առնասարակ մեր Եկեղեցին միաբնակ է կոչուում, այդ պարտական ներ մենք հայ Երկարնակներին: Կան պատմական մոլորութիւններ, որոնց դարեր են իշխում, աղդամի մոլորութիւն է ահա եւ Հայատամնեայց Եկեղեցին միաբնակ կոչելը: Շատերի համար անհաւականալի է մեր Եկեղեցու դիրքն այն պատճոռով, որ սա հաւասարապէս դատապարտելով երկու դաւանութիւնն եւս աւելի կատաղի կոիր է մղել Երկարնակալութեան դէմ: Քայց մեր սուրբ հարց գուշակերով այդ, միշտ յատկապէս շեշտել են իրենց վիճաբանական գրուածներում եւ միաբնակութեան սիսալականութիւնը: Ամենից շօշափելի ֆաստը մեր միաբնակ ըսլիմսելուն այն է, որ ծննդաղորութեանց արագողութեան մէջ նզովում ենք թէ Երկարնակներին եւ թէ միաբնակներին:

Կասպից ծովից գետի արեւելք՝ պատերազմներ վահրելը շատ գժուարին էր։ Նա սախառւած էր երկու անդամ աննպաստ դաշնիք կուելու, մի անգամ հենց ինքը թշնամուց գերի բռնուեցաւ։ Դրա որդի Կաւասը (Կանձի) երկու տարի իրքեւ պատահ մնաց, մինչև որ մեծաքանակ փրկանք հատուցուցաւ։ Սակայն Գերողը շարունակ խախտում էր իր յանձն առաջ պայմանները։ 484-ին աշխագին բանակով թշնամու գեմ գուրս եկաւ։ Մի սոսկալի ճակատամարտի մէջ նա անհետ կորաւ։ Գերիներ թուումն էր թագաւորի աղջիկը, Հեփթաղնին թագաւորը դրան իւր հարեմն առաւ։

Սի ծանր ժամանակ հասաւ Պարսկաստան
Համար Յաղթողներն ողողեցին ամրող երթիքը
Մի առ ժամանակ թագաւոր չը կար, Բայց Կարմի-
եան հզօր տնից Զարմենին յաջողեց տէրութեան
մէջ կրկին կարդը վերականգնել, Սա Պերողի մահ
ուան ժամանակ գտնուում էր կրկին ապստաման Հա-
յաստանում. 2 որ նա արդէն գրեթէ նուաճն էր
Արդ շտապեց սա մայրաքաղաք և թագաւոր կարգի-
թալաշին 5 (Վաղարշ), կուուում ընկած թագա-
րի եղբօրք, Հաւանօրէն ըանագնացութիւն արա, և
յաղթողների հետ և տարեկան մի որոշ տուու-
ազատուեցաւ Կրանցից ։

Վաղարշի մի այլ եղբայրը, Զարեհ անոնք
որ նոյնպէս թագի էր ձգտում, յաղթուեցա
սպանուեց: Բայց թագաւորը բաւական անզօր
չայերին նա պյուռ նուռաձեց, որ պարսկական պետ
կան կրօնը նրանց երկրից հանել խոստացաւ: Հ
գովասանքը, որ հայերն ու ասորիք Վաղարշի
զութեան են տալիս, կարող է արդարացի լի
բայց թերեւս հիմնուած է նրա պյն հակառա
թիւնների վրայ, որ ունէր զորասատրեան մո
հետ: Որովհետև իւր գանձարանը շատ հասկա
լուածառաւ դատարկ էր, ուստի չէր կարողա

2. Ղազ. Փուլապ. Եր. 480 դրուագ. Գ. զւ. 20
որում Զարմինը Հազարատուստը Տեփթաղաց պատեր
առաջ Վուստան էր զնացել, իսկ Հայատանում թ
Շապուհ ՄԵՒՐԱՆԵԱՆԻՒՆ:

3. Այս նոյն անուն է, որի համարյա ծեն է Կ (յունական Ուղղագիր) եւ որ քանի մի պարթեա թա ներ էին կրում:

4. Պարսկական աւանդութիւնն այս հանգաման
պէս է պատմում, որ իբրև թէ սա (կամ իսկապ
փոխանակ Սոխրան - Sôchrâ, որ նոյն վաղարշն է)
միներին յաղթել եւ նրանց ստիպել է բոլոր աւա-
ղարծնել:

5. Ղազար Փ. ղըռտագ Գ. զԼ. ԶԲ. Եր. 491.
սակի ղաշնաղութիւնն է:

մեծամեծների մէջ կուսակցութիւն ունենալ և բանակն իւր հետ կապել. ուստի մոգերը (488-ին կամ 489-ին) այնտեղն հասցընն, որ նրա աշքերն հանուեցաւ և այդու կառավարելու անընդունակ դարձաւ. Որովհետև միայն այն անձը, որի թողոր անդամներն ու զբայրանները ողջ են, նա կարող էր ըստ պարսկական օրէնքների թագաւոր լինել.

Սրա փոխարէն թագաւոր դրուեցաւ կալատը (Կանձի), Պերողի որդին, Տէրութիւնը սրա ժամանակ շատ անհանգիստ վիճակի մէջ էր, Մենք լուսմ ենք լեռնական վայրենի ազդերի պատամրութիւնների և Հայաստանի կրկին ոսքի կանգնելու մասին: Կաւատը մտադիր չը լինելով իրեն գահ բարձրացնող աւագանու անձնուեր ծառայի դերը կատարելու, մի վասնդաւոր ճանապարհ բռնեց: աղնուականներին և մոգերին տիարեցնելու. Նա հովանաւորից Մաղդակին, մի կրօնական ու ընկերական վարդապետութեան եռանդուն քարոզչի, սա յանուն արդարութեան պահանջում էր, որ այն անձն, որ հարուստ է և մի քանի կանայք ունի, իւր ունեցածից աւելորդը կարօտեալներին տայ, Բանը միայն տեսականութեամբ չը վերջացաւ. շատ տեղ սկսաւ ստացուածիք և կանանց բաժանումն: Բայց աչա միացան աղնուականներն ու կղերականները, Կաւատին զահավէժ արին և բանսարկեցին «Անցը բերդում»: Թագն ստացաւ նրա եղայրը ջամանակը (մերձ Կ97-ին): Բայց կաւատը փախու և ապաւինեց Հեփթաղուներին, որոնց մօս նա արդէն իրրե պատանդ ապրել էր Թագաւորը իւր աղջիկը նրան կուութեան տուաւ, Պերողի վերջին Ճակատամարտում գերի ընկած դըստեր աղջիկը. Հեփթաղաց իշխանի օգնութեամբ կարողացաւ Կաւատ Զամասպին գահավէժ անել և կրկին պարսից թագաւոր գառնալ (428-ին կամ Կ99ին): Սրա փախուստն և կրկին գահ ամրանալն երեւում է ամենազօրեղ մէծամեծներից մի քանիսի աջակցութեամբ է տեղի ունեցու. Պարսկական աւանդութեամբ Զարմիհը նրան հետեւել է նոյն իսկ աքսորի մէջ, սակայն հենց նոյն իսկ այս մարդու մասին Կաւատի Հեփթաղուների մօտ փախուելու մասին տեղեկութիւններն այնքան խառնաշփոթ են, որ չենք կարող դրանց հաւատ ընծայել: Ստոյդ է միայն, որ թագաւորը իւր վերադարձից յետոյ խիստ գատաստան է արեւ: Ենթադրելի է, որ նա արդէն իսկ այն ժամանակ Զարմիհին զոհէց, երբ նրան իւր վրանդաւոր մրցակցին, Միհրաննեան Շապուհի ձեռքը մատնեց: Այսուհետեւ հազիւ թէ Կաւատը Մաղդակեանների հետ արած փորձը շարունակած լինի:

1. Գիշերը է կոշուում այժմ իւ գտնուում է հրախային Սուրբանայում, ուր Հէսրի Ռոսութիւնսը գտաւ այլ սերդա-

Յամենայն գէպս նա խաղաղութիւնը հազիւ էր վերականգնել, որ հռովմէտկան պատերազմն սկսաւ: Շատ րանակնացութիւններ էին տեղի ունեցել, երկու տէրութիւններն էլ դաշինքը քիչ շատ քանդել էին, ինդիրը միայն այն էր, թէ արդեօք երկուսից մէկը պատերազմի պատճառ գտնել ու զումը էր: Երդ ցանկութիւնն ուներ Կաւատը: Սա 502-ին ամառ սկսաւ այն սոսկալի կուիւների շրջանը, որոնց մէջ արեւելան Հոռոմիլը և Պարսկաստանը փոխարձարար միմիանց այնքան ակարացրին, որ զրանով հնարաւոր կացուցին արաբների յաղթանակը: Օգոստոսին առանց պատերազմի առաւ նա Թէոդոսիովիսը (Կարին, Էրզրում), Հռովմէտկան Հայատանի մայրաքաջարը: Յունուարի 10-ին՝ 503 թուի, եռամմեայ պաշարումից յետոյ ընկաւ Համիթ (Ամիդ) քաղաքը և սոսկալի կերպիւ պատճուեցաւ իւր գիմագրութեան համար: Քաղաքի բնակիչներից բիւրաւոր անձնով մորթուեցան: Եյս պատերազմը, որի մասին ասորի ժամանակագիրները մանաւանդ շատ լաւ տեղեկութիւններ են հասցրել: Հռովմայեցիք առանց եռամդի և առանց մի ընդհանուր զեկավարութեան էին շարունակում: Միշագնտը սարսափելի կերպիւ աւերուեցաւ, Համիթ քաղաքը Հռովմայեցիքից կրկին ձեսք բերին 504-ին գաշնագրութեամբ կամ իսկապէս փողով, Բազմաթիւ Ճակատամարտներից և պաշարումներից յետոյ խաղաղութեան գաշն կուուեցաւ 506-ի աշնանը այս գաշնագրութեամբ ամենայն ինչ մնաց նախկին դրութեամբ: Հռովմէտցիք կրկին յանձն առին տարեկան մի գումար հատուցանել Առվիասեան ամրութիւնների պահպանութեան համար: Պարսինները խաղաղութիւն անելու են ստիպուել «Հնաց» մի պատերազմի պատճառով: Եզրի առաջ ունենալով այն անորոշութիւնը, որով այն ժամանակուան յոյնները «Հնիք» անունը գործ էին դնում: Կարող չենք ասել, թէ որ լեռնական ազգը պիտի հասկանանք այդ անուամբ: Որ Կաւատն այդ միջոցներին արտաքին կամ ներքին թշնամիներից նեղն էր ձգուած, տեսնումնենք այն հանգամանկից, որ Անաստասիոս կայսեր՝ կողմից գաշանց մի յայտնի դրժման ժամանակ Կաւատ անմիջապէս օսհմանի վերայ: Պարա գիւղում, մի մէծ ամրոց շինեց: որ սպառնում էր Մծբնին: Քանի գեռ Անաստասիոս կենդանի էր, թշնամիկան ոչ մի գործ տեղի չունեցաւ: Բայց Յուստին Ա. (9. յուլիս 518—1. օգոստ. 527) թուում է թէ զարգեցրեց պարսիններին պայմանաւորուած դրամն հատուցանել: Դրա համար Կաւատը թոյլ տուաւ, որ արաբները հռովմէտկան երկիրներն ասպատակեն: Հռովմէտկան բանակները կրկին աւերելով խուժեցին պարսկական

Հայաստան։ Սրա վրան աւելացան և խօսու երկպառակութիւններ կովկաս—պնտոսուեան երկրների վերաբերութեամբ որոնց վերայ երկու տէրութիւններն ել գերիշխանութեան իրաւունքներ եին յայտնում։ Սակայն կաւատն այդ ժամանակ քիչ ցանկութիւն ուներ կոռուի, Թերեւ նա համոզուել էր, որ տեսական օգուտներ անհնար է ձեռք բերել, Կրկին և կրկին նորոգուող բանագնացութեանց մէջ նա միայն մի դիտաւորութիւն ուներ: «Նա ցանկանում էր Խոսրովի, իւր ամենասիրելի և անշուշտ ամենաընդունակ որդու համար գայն ապահովել, թէպէտ և նա աւագ չէր, այդ նպատակով մի տեսակ երաշիաւորութիւն էր ուղղում կայսրից, որ պէտք է Խոսրովին որդեգրեր: Այս և այլ բաների մասին բանագնացութիւններ եին անում Մըծնում: Եթէ գործերի ընթացքն այնպէս են, ինչպէս մեզ հալորդուած է, ասել է թէ հռովմայեցիք շատ սիալ են վարուել: Յամենայն գէպս բանագնացութիւններն ապարդիւն եղան և երկու կողմերն ել սաստիկ գրժգոհի մնացին: Հռովմէական պատգամաւորութեան պարագլուիր պաշտօնանկութեամբ աղատուեցաւ, իսկ պարսկականներ, որ թէպէտ թագաւորին անձնականպէս մեծ ծառացութիւն էր մատուցել, գլխատուեցաւ: Այս բանագնացութիւնները տեղի են ունեցել 525 կամ 526-ին: Կոիւն 2 սկսաւ դեռ Յուստին կայսեր մահուանից առաջ: Արդէն 527-ի ամառը սահմանի վրայ կատաղութեամբ կոռուում էին: Հռովմէացիք մի պարագիւն յարձակումն արին Մըծնի վրայ, պարսիկներն ել մի նոյնպիսի անհետեանք արշաւանք Դարայի վրայ:

Այս շաբաթութեան:

Ե. Քարամեան

Մովսէս կաղանկատուացոյ Աղուանից պատմութեան Մսցը Ամոռոյս մատենադարանում գտնուած ծնուազիր օրինակները:

(Եօկրորդ խումբ):

Ապահով առաջի գլխոյն:

Անթու ական.

(Եսունակութիւն):

Ասուն. Յաղագս պատմութեան երկրիս Աղուանից: Սիհթ. Թղթեայ: ԿԱԶՄ. տախոտակեայ կաշեպատ ներսից լամածածք: ՀԱՆԱՀԱՄԱՆՔ. Վերջից երեք տեսոր գիմի վերներ

1) Գլխաւոր ինսպիր այն է, որ Խոսրովի շշանակութիւնը կայսեր որդի: ասունով անչափ կը սարծանար, տիտղոսների և պատիւների մնապէս սիրանար պարսիկն մէջ:

2) Գլխաւոր առքիւն է բացի Պրոկոպիոսից մի ասորական պատմութեան (Lanc's Anecdota syr. Bz' 3).

4. Ցաւ Արարատ. համար 40. եր. 588—590:

ծայրերից այրուած է լուսանցքներից: ԴԱՅԱՐԿ. ԹՈՒՄ 5 թ. երես, 264 թ. 280 թ. 281, 282: ՄԵԾՈՒԹՅՈՒՆ 17X11 մմ ԹՈՒՂԹՔ. 288: ԳՐՈՒԽԻՇԽՆ-ՄԻԱՍԻՆ. 7X12 մմ: ԳԻՐ. ԽՈՏՐ. գիր: ՏՈՂ. թ. 21—22: ՎԵՐԱՎՈՐԻՔ. ՄԻՆԵԵՎԻ թղթ. 205 կարմիր թանաքով՝ մասցաւ սեւ: ՍԼԱՋԲԱՍՈՎ կարմիր երկարագիր թագիր. թսկ թուղթ 4 ա. 50 թ. 54 թ. 57 թ. 63 թ. 66 թ. 71 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 107 թ. 114 թ. 129 թ. 133 թ. 144 թ. 145 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 152 թ. 155 թ. 160 թ. 169 թ. 170 թ. 177 թ. 186 թ. 217 թ. 221 թ. 222 թ. ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ զանազան մեւի եւ մեծութեան:

ԹՈՒՂԹ. 64 թ. 70 ա. 73 ա. 76 ա. 80 թ. 85 թ. 127 թ. 159 թ. 145 թ. 147 թ. 148 թ. 150 թ. 152 թ. 155 թ. 160 թ. 169 թ. 170 թ. 177 թ. 186 թ. 217 թ. 221 թ. 222 թ. 223 թ. ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ զանազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսանցազարդեր եւ ծաղկազարդեր ն ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 50 թ. 51 թ. 56 թ. 57 թ. 64 թ. 65 թ. 66 թ. 70 թ. 71 թ. 75 թ. 80 թ. 85 թ. 89 թ. 90 թ. 92 թ. 95 թ. 96 թ. 97 թ. 107 թ. 111 թ. 114 թ. 127 թ. 129 թ. 135 թ. 145 թ. 146 թ. 147 թ. 148 թ. 149 թ. 150 թ. 160 թ. 166 թ. 169 թ. 170 թ. 171 թ. 177 թ. 181 թ. 183 թ. 186 թ. 188 թ. 189 թ. 192 թ. 198 թ. 207 թ. 209 թ. 210 թ. 214 թ. 215 թ. 217 թ. 221 թ. 224 թ. 252 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 259 թ. 240 թ. 244 թ. 245 թ. 246 թ. 251 թ. 252 թ. 253 թ. 255 թ. 256 թ. 258 թ. 239 թ. 261 թ. զանազան մեւութեան: ԹՈՒՆԱԳՐԵՐ ծաղկազան մեւի եւ մեծութեան:

Խոկ թուղթ. 104 թ. 166 ա. 207 թ. մկնագիր ֆն

ԽՈՐԱՆԱԶԱՐԴՅԱՆ. ԹՈՒՂԹ. 4 ա. 80 թ. 252 ա. իւրաքանչ

վարի պարփակարդում: Լուսա